

YERLİ ÜRETİCİNİN DAMPİNG VE SÜBVANSİYONA KARŞI İTHALATTA HAKSIZ REKABETİN ÖNLENMESİ HAKKINDA KANUN ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

Mustafa Yasan¹

Özet

Yerli üreticilerin, rekabet güçlerinin artırabilmek için teşvik ve muafiyetlerin tanınmasının dışında, ithalat uygulamalarının yol açtığı haksız rekabete karşı da korunmaları gerekir. Haksız rekabet müessesesi Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret kanununda düzenlenmiştir. Bununla birlikte ithalatta haksız rekabetin önüne geçmek ve bu sayede yerli üretimi korumak amacıyla, 1989'da 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Kanun ithalatı yasaklamamaktadır. Buna karşın, ithalat yoluyla haksız rekabetin meydana gelmesini engelleyen tedbirlere geçerlik tanımaktadır. Bu amaçla, vergi ve telafi edici vergiler gibi enstrümanlardan yararlanılmaktadır.

Anahtar kelimeler:

Haksız rekabet, İthalat mevzuatı, Damping, Sübvansiyon, Vergi, Telafi Edici Vergi

---

1 Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Yardımcı Doçent Doktoru

THE PROTECTION OF LOCAL ENTREPRENEURS AGAINST DUMPING AND SUBVENTION IN THE FRAMEWORK OF CODE ON PREVENTION UNFAIR COMPETITION IN IMPORTS

Abstract

In order to increase the competitive capacity of local manufacturers, they should be protected against unfair competition which are caused by practices of imports other than recognition of promotion and exemptions. The institution of unfair competition is regulated in Turkish Code of Obligations and Turkish Code of Commerce. However, in order to avoid unfair competition in imports and thus in order to protect the domestic production, Code on Prevention of Unfair Competition in Imports as Numbered 3577 entered into force in 1989. Code does not prohibit the imports. In contrast, it avoids the occurrence of unfair competition through imports. Therefore, it makes use of instruments such as taxes and compensatory taxes.

Key words:

Unfair competition, imports legislation, Dumping, Subvention, Tax, Compensatory tax

Giriş

Serbest piyasa ekonomisinin temel kavramlarından biri rekabet özgürlüğü ilkesidir. Rekabetin özgürce gerçekleştirilmesi, müteşebbisin piyasadaki tanınırlığının, malların sürümünün ve pazar payının artmasını sağlar. Rekabetin özgür bir ortamda gerçekleşmesi ile mal ve hizmetlerin kalitesi yükselir ve bunun karşısında fiyatlar düşer. Bu sebeple tüm modern hukuk sistemlerinde serbest ve özgür rekabetin önündeki engellerin kaldırılması, rekabeti sınırlayan işlem ve fiillerin yasaklanması ve bununla bağlantılı olarak eşit koşullarda sürdürülebilir bir rekabet ortamının tesis edilmesi için tedbirler alınır. Müteşebbisler arasında eşit bir rekabet için, rekabet hakkının objektif iyiniyet (dürüstlük) kuralları çerçevesinde kullanılması, bir başka deyişle kötüye kullanılmaması gerekir (Poroy ; Yasaman, 2012, 319). Aksi takdirde rekabet hürriyetinin sınırları ihlal edilmiş ve haksız rekabet gerçekleşmiş olur (Türk Medeni Kanunu (TMK) m.2).

Türk Hukukunda haksız rekabete ilişkin Türk Borçlar Kanunu (TBK) m.57 ve Türk Ticaret Kanunu (TTK) m.54 vd. genel nitelikte hükümler yer almaktadır. Bu genel mahiyetteki düzenlemelerin yanında ithalatta haksız rekabetin önlenmesi amacıyla hukuk sistemimize 1989'da "3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun" dâhil olmuştur. Bu Kanunda 1999'da 4412 sayılı Kanun ile önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. 3577 sayılı Kanunun amacı damping ve sübvansiyona konu olan bir ithalatın sebep olduğu zarara karşı yerli bir üretim dalının korunması, bu korumanın gerçekleştirilmesinde yapılacak işlemlerin, alınacak tedbirlerin (vergi ve telafi edici vergi gibi) ve gerekli ilke ve uygulama kararlarını verecek bir Kurulun oluşturulması sayesinde ithalatta haksız rekabetin önlenmesidir.

Çalışmamızda, hem mikro hem de makro anlamda menfi etkiler meydana getirebilecek haksız rekabetin, sağlıklı bir ithalat rejiminin oluşturulmasında arz ettiği sakıncaya dikkat çekmek ve bu sebeple ithalatta haksız rekabetin önlenmesi amacını güden 3577 sayılı Kanun hakkında hem akademisyenler hem de uygulayıcılar için bilinirliğin ve farkındalığın artırılması hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda çalışmanın içeriğinde önce haksız rekabet müessesesi ana hatlarıyla incelenecek ve devamında ise 3577 Sayılı Kanun çerçevesinde ithalatta haksız rekabetin önlenmesine özgü Kanunda yer alan hükümlerin üzerinde durulacaktır.

I. Türk Hukukunda Haksız Rekabetin Düzenlenişi

Türk hukukunda haksız rekabete ilişkin hükümler birden fazla kanunda ve dağınık bir şekilde yer almaktadır. Bu dağınıklık kanun koyucunun eleştiriye hak eden bir tercihi olarak kabul edilebilir (Ayhan ; Özdamar ; Çağlar, 2012, 277; Karahan, 2013, 216). Nitekim TBK m.57'de yer alan haksız rekabet düzenlemesi genel mahiyette bir düzenleme olarak kabul edilmiş, TTK m.54 vd. yer alan haksız rekabet düzenlemelerinin ise sadece ticari iş niteliğindeki haksız rekabet hallerine uygulanabilmesi mümkün kılınmıştır (Bilgili ; Demirkapı, 2012, 227). Tüm bunlara ilaveten ithalatta haksız rekabetin önlenmesine yönelik özel nitelikteki bir kanuna da Türk Hukuk mevzuatında geçerlik kazandırılmıştır (Arkan, 2013, 309).

A. Türk Borçlar Kanunu'nda Haksız Rekabet

Haksız rekabet, TBK m.57'de haksız fiilin özel bir görünümü olarak düzenlenmiştir. TBK m.57 f.1'e göre, gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilanların yapılması ya da dürüstlük kurallarına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesiyle karşılaşan kişi, bu davranışlara son verilmesini ve kusurun varlığı hâlinde zararının giderilmesini isteyebilir (Kayar, 2012, 239). TBK m.57 f.1'de yer alan bu düzenleme genel mahiyettedir ve ticari olsun olmasın tüm haksız rekabet hallerine uygulanabilmektedir (Bilgili ; Demirkapı, 2012, 229). Dolayısıyla TBK m.57, ticari nitelikteki haksız rekabet uygulamalarının yanında, avukatlar, esnaflar, doktorlar veya eczacılar arasında meydana gelebilen ve ticari nitelik taşımayan rekabet uygulamaları için de uygulanabilmektedir. Buna karşın, TBK m.57 f.2'de "Ticari işlere ait haksız rekabet hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır." hükmü yer almaktadır. Buna göre, haksız rekabet uygulaması ticari işlerden kaynaklanıyorsa, bu durumda TTK'da yer alan (TTK m.54 vd.) haksız rekabet hükümleri de uygulanabilme kabiliyetine sahip olmaktadır (Domaniç ; Ulusoy, 2007, 272).

B. Türk Ticaret Kanununda Haksız Rekabet

01.07.2012'de yürürlüğe giren TTK, eski TTK'ya nazaran birçok noktada değişiklikler (ve yenilikler) içermektedir. Bu değişikliklerden bir tanesi de haksız rekabet müessesesine ilişkin olarak karşımıza çıkmaktadır. TTK'da haksız rekabet müessesesi bir yandan Avrupa Birliği mevzuatı ile uyum içerisinde bir yandan da İsviçre Haksız Rekabete Karşı Federal Kanunundan yararlanılarak yeni bir anlayış ile düzenlenmektedir. Buna karşın eTTK'da yer alan haksız rekabete ilişkin hükümlerin etkisinin varlığı inkâr edilemez. Bu sayede TTK'daki haksız rekabet düzenlemelerinin kompleks bir yapıya sahip olduğu kabul edilmektedir.

1) TTK'ya Göre Haksız Rekabetin Gerçekleşmesi

TTK'da yer alan haksız rekabet hükümleri sadece ticari iş niteliğine sahip haksız rekabet hallerine uygulanabilmektedir (Ayhan; Özdamar ; Çağlar, 2012, 278). Bununla birlikte bir haksız rekabet uygulaması ticari iş niteliğinde olsa dahi TBK'da yer alan genel karakterdeki hükümler ikincil derecede geçerlik kazanabilmektedir. Kanun koyucu TTK'da haksız rekabetin açık tanımına yer vermemiş, buna karşın haksız rekabete ilişkin TTK'da yer alan hükümlerin amacını ve ilkesini düzenlemeyi tercih etmiştir. TTK m.54 f.1'e göre haksız rekabete ilişkin düzenlemelerin amacı, bütün katılanların menfaatine, dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanmasıdır (Kayar, 2012, 246). Haksız rekabete ilişkin düzenlemelere hakim olan ilke ise rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı veya dürüstlük kuralına diğer şekillerdeki aykırı davranışlar ile ticari uygulamaların haksız ve hukuka aykırı olduğu şeklindedir (Bilgili ; Demirkapı, 2012, 229).

TTK m.54'te yer alan amaç ve ilke hükümlerine göre, haksız rekabetin söz konusu olabilmesi için iki şartın varlığı aranır. Bunlar:

- Rakipler arasında veya tedarik edenler ile müşteriler arasındaki ilişkilerin bulunması,
- Aldatıcı veya dürüstlük kuralına diğer şekillerdeki aykırı davranışlar ile ticari uygulamaların gerçekleşmesi (Kayar, 2012, 246).

Kanun koyucu, haksız rekabete ilişkin amaç ve ilke hükmüne yer verdikten sonra, hemen devamında m.55'te altı ana bend ve yirmiye yakın alt bend şeklinde haksız rekabet teşkil eden rekabet uygulamalarını saymayı tercih etmiştir. Bu sayım sınırlı sayıda değil, sadece örnek vermek amacıyla yapılmıştır (Karahan, 2013, 218). Dolayısıyla TTK'da sayılmamış bir rekabet uygulaması TTK m.54'teki amaç ve ilke hükmünün kapsamına dâhil olabiliyorsa, yine haksız rekabet olarak nitelendirilebilir ve haksız rekabetin sonucu olan yaptırımlara tabi tutulabilir (Bahtiyar, 2013, 141). "Dürüstlük kuralına aykırı davranışlar, ticari uygulamalar" başlıklı TTK m.55'te altı kalem hâlinde açıkça zikredilen örnek haksız rekabet uygulamaları:

- Dürüstlük kuralına aykırı reklamlar ve satış yöntemleri ile diğer hukuka aykırı davranışlar,
- Sözleşmeyi ihlâl veya sona erdirmeye yöneltmek,
- Başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmak,
- Üretim ve iş sırlarını hukuka aykırı olarak ifşa etmek,
- İş şartlarına uymamak ve
- Dürüstlük kuralına aykırı işlem şartları kullanmak
- şeklinde belirlenmiştir.

2) Haksız Rekabetin Sonuçları

TTK'ya göre haksız rekabetin hem hukuki sorumluluğa hem de cezai sorumluluğa ilişkin sonuçları bulunmaktadır.

a. Hukuki Sorumluluk

TTK m.56 vd. yer alan hükümlere göre haksız rekabetin gerçekleşmesi ile hukuki sorumluluğa ilişkin olarak açılacak davalar şunlardır:

- Tespit davası
- Men davası
- Sonuçların ortadan kaldırılması davası
- Maddi tazminat davası
- Manevi tazminat davası

Bu davaları açabilecek bir başka deyişle davacı olabilecek ilgililer, ekonomik menfaatleri zarar gören ya da zarar görme tehlikesi ile karşı karşıya kalan rakipler ve müşterilerdir. Bunlara ilaveten üyelerinin ekonomik menfaatlerini korumakla yetkili ve görevli mesleki ve ekonomik birlikler ile tüketicilerin ekonomik menfaatlerini koruyan kamusal nitelikteki kurumlar da haksız rekabet davalarını açabilmektedir (Çeker, 2013, 167).

Peki bu davalar kime ya da kimlere karşı açılabilir? Bir başka deyişle kimler davalı olarak

haksız rekabet davalarında yer alabilir? Kanun koyucu bunları, haksız rekabet teşkil eden fiili işleyen kişi ya da kişiler yani haksız rekabet fiilinin faili, faili istihdam edenler ve haksız rekabetin basın yayın yoluyla işlenmesi halinde, basın, yayın, iletişim ve bilişim kuruluşları olarak saymıştır (Bahtiyar, 2013, 150).

Haksız rekabet sebebiyle açılacak hukuki sorumluluk davalarının tabi olduğu zamanaşımı süresi TTK m.60'da düzenlenmiştir. Buna göre, TTK m.56'da yazılı davalar, davaya hakkı olan tarafın bu hakların doğumunu öğrendiği günden itibaren bir yıl ve her hâlde bunların doğumundan itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Buna karşın, haksız rekabet fiili aynı zamanda Türk Ceza Kanunu gereğince daha uzun dava zamanaşımı süresine tabi olan cezayı gerektiren bir fiil niteliğinde ise, bu ihtimalde daha uzun olan dava zamanaşımı süresi, hukuk davaları için de geçerlik kazanmaktadır.

b.Cezai Sorumluluk

Haksız rekabet sadece hukuki sorumluluğa ilişkin sonuçlara değil, cezai sorumluluğa ilişkin sonuçlara da yol açmaktadır. Cezai sorumluluk ise kanunilik ilkesine tabidir. Ceza hukukuna hakim olan ilkelerden biri olan kanuniliğe göre, kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz (Karahan, 2013, 255). Nitekim kanun koyucu, TTK m.62'de haksız rekabetin cezai sorumluluk şeklindeki sonuçlarını düzenlerken de bu prensibi göz önünde bulundurmuştur (Bilgili ; Demirkapı, 2012, 240). Buna göre, haksız rekabet teşkil eden herhangi bir fiil değil, sadece Kanunda açıkça işaret edilen ve özel hukuk açısından örnek vermek amacıyla da olsa sayılmış bulunan haksız rekabet fiilleri cezai sorumluluğa sebep olabilmektedir (Çeker, 2013, 168). TTK m.62'ye göre,

- TTK m.55'te sayılmış olan haksız rekabet fiillerinden birini kasten işleyenler,
- Kendi icap ve tekliflerinin rakiplerinkine tercih edilmesi için kişisel durumu, ürünleri, iş ürünleri, ticari faaliyeti ve işleri hakkında kasten yanlış veya yanıltıcı bilgi verenler,
- Çalışanları, vekilleri veya diğer yardımcı kimseleri, çalıştıranın veya müvekkillerinin üretim veya ticaret sırlarını ele geçirmelerini sağlamak için aldatanlar,
- Çalıştıranlar veya müvekkillerden, işçilerinin veya çalışanlarının ya da vekillerinin, işlerini gördükleri sırada cezayı gerektiren bir haksız rekabet fiilini işlediklerini öğrenip de bu fiili önlemeyenler veya gerçeğe aykırı beyanları düzeltmeyenler,

fiil daha ağır cezayı gerektiren ve cezai hüküm getiren başka bir kanunda düzenlenen bir suç teşkil etmediği müddetçe iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılırlar. Bu suçların takibi şikâyete bağlıdır. TTK m.56'da düzenlenen hukuk davalarını açma hakkına sahip olan kişiler, aynı zamanda şikâyet hakkına da sahiptirler (TTK m.62).

II.İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanunun İncelenmesi

İthalat yoluyla haksız rekabetin gerçekleşmesini önlemek amacıyla 14.06.1989'da 3577 sayılı "İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun" ve Resmi Gazetede 01.07.1989'da yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 1999'da ise 4412 sayılı Kanun ile İthalatta

Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanunda önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir (Arkan, 2013, 314).

A. Kanunun Amacı ve Kapsamı

3577 sayılı Kanunun amacı ve kapsamı 1. maddede düzenlenmiştir. Buna göre, Kanunun amacı, ithalatta haksız rekabet hallerinde dampinge veya sübvansiyona konu olan ithalatın sebep olduğu zarara karşı bir üretim dalının korunmasıdır (Ülgen ; Teoman ; Helvacı ; Kendigelen ; Kaya, Nomer Ertan, 2009, 478). Kanunda bu amaçla yapılacak işlemlere, alınacak önlemlere, gerekli ilke ve uygulama kararlarını verecek bir Kurul oluşturulmasına ve bunun görevlerine ilişkin usul ve esaslar yer almaktadır. 3577 sayılı Kanunun uygulanmasına yol açan hallerin gerçekleşmesi aynı zamanda TBK veya TTK'daki haksız rekabet hükümlerinin de ihlaline yol açabilmektedir. Bu ihtimalde hem 3577 sayılı Kanunda yer alan yaptırımlar hem de TBK veya TTK'daki yaptırımlar birlikte uygulanabilmektedir (Arkan, 2013, 315).

B. Tanımlar

3577 sayılı Kanunun 2. maddesinde Kanunun uygulanmasında karşımıza çıkan bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir. Buna göre:

Damping: Bir malın Türkiye'ye ihraç fiyatının, benzer malın normal değerinin altında olması,

Sübvansiyon: Menşe veya ihracatçı ülkenin fayda sağlayan, doğrudan veya dolaylı mali katkısı veya Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Anlaşması çerçevesinde herhangi bir gelir veya fiyat desteği,

Zarar: Bir üretim dalında maddi zarar, maddi zarar tehdidi veya bir üretim dalının kurulmasının fiziki olarak gecikmesi,

Kurul: İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu,

WTO (World Trade Organisation): Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) 1994'ün yerine kabul edilmiştir.

C. Yaptırım Uygulanmasını Gerektiren Haller

3577 sayılı Kanunun 3. maddesinde ithalatta haksız rekabete karşı önlem alınmasını gerektiren haller düzenlenmiştir. Buna göre, dampinge veya sübvansiyona konu olan ithalatın,

- Türkiye'de bir üretim dalında maddi zarara yol açması veya maddi zarar tehdidi oluşturması,
- Bir üretim dalının kurulmasını fiziki olarak geciktirmesi önlem alınmasını gerektiren hallerdir.

Ancak, sübvansiyona konu ithalata karşı önlem alınabilmesi için, sübvansiyonun

Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Tedbirler Anlaşması'nın 2 nci maddesi çerçevesinde bir firma/ firma grubu veya bir üretim dalı/üretim dalı grubuna yönelik olduğunun da tespit edilmiş olması gerekir.

D.Şikâyet ve İnceleme

3577 sayılı Kanunun 4. maddesine göre, Ekonomi Bakanlığı İthalat Genel Müdürlüğü damping veya sübvansiyon incelemesi yapabilir. Genel müdürlük bu incelemeyi gerektiğinde re'sen yapabileceği gibi şikâyet üzerine de yapabilir. Şikâyet yazılı şekilde gerçekleştirilir. Şikâyette bulunabilecek ilgililer, üreticiler veya üretim dalı adına hareket eden gerçek ve tüzel kişiler veya kuruluşlardır. Şikâyetin konusu, dampinge veya sübvansiyona konu olan ithalattan maddi zararın görüldüğü veya maddi zarar tehdidi altında buldukları veya bu tür ithalatın bir üretim dalının kurulmasını fiziki olarak geciktirdiği iddialarıdır (Ülgen ; Teoman ; Helvacı ; Kendigelen ; Kaya, Nomer Ertan, 2009, 478).

Nitekim İthalat Genel Müdürlüğünün görevleri de Kanunun 5. maddesinde sayılmıştır. Bu görevler,

- Şikâyet üzerine veya gerektiğinde re'sen, verilen bilgi ve belgeler veya mevcut diğer bilgilerin ışığı altında ön incelemeyi yapmak,
- Soruşturma açılıp açılmayacağı hususunda Kurula teklif sunmak,
- Soruşturma açılması halinde, soruşturmayı yürütmek ve önlemlerle ilgili olarak Kurula teklif sunmak,
- Kurulun sekreterlik hizmetlerini yürütmek ve Kurulca verilecek diğer görevleri yapmak şeklinde tespit edilmiştir.

E.İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu

3577 sayılı Kanunun 6. Maddesinde İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu düzenlenmiştir. Kurul aşağıdaki görevlilerden oluşmaktadır. Buna göre Kurul,

- İthalat Genel Müdürünün veya görevlendireceği genel müdür yardımcısının başkanlığında, *
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının,
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığının,
- Kalkınma Bakanlığının,
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin ve
- Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin birer yetkili temsilcisi ile
- İthalat Genel Müdürlüğünün ilgili daire başkanından oluşmaktadır.

Kurul, gerekirse, üniversitelerden ve diğer kurum ve kuruluşlardan bilgi alabilir.

İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulunun görev ve yetkileri şu şekilde sıralanabilir:

- Soruşturma açılıp açılmamasına veya açılmış bir soruşturmanın durdurulmasına

karar vermek,

- Soruşturma sırasında yeterli delil olması halinde geçici önlem kararını Bakanlığın (Ekonomi Bakanlığı) onayına sunmak,
- Soruşturma sonuçlarını değerlendirmek, bunun gerektireceği tedbirleri almak ve kesin önlem kararını Bakanlığın onayına sunmak,
- Soruşturma sırasında taahhütte bulunulmasını önermek ve taahhütte bulunulması halinde, taahhüdü kabul edip etmemek hususunda karar vermek ve taahhütlerin yerine getirilmemesi durumunda gerekli önlemleri almak.

Kurulun çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan Yönetmelikle düzenlenmiştir. Nitekim 1999 tarihinde yürürlüğe giren bu yönetmelik son olarak 26 Ocak 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan değişikliklerle güncel halini kazanmıştır.

F.Soruşturmanın Açılması ve Yürütülmesi

3577 sayılı Kanunun 10. Maddesine göre soruşturma açılmasına karar verme yetkisi İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kuruluna aittir. Kurulun soruşturma açılmasına yönelik karar verebilmesi için, İthalat Genel Müdürlüğü'nün Kurula bir teklifte bulunması gerekmektedir (Poroy ; Yasaman, 2012, 344). Genel müdürlüğün soruşturma açılmasına yönelik yapmış olduğu incelemeyi tamamlaması ve bu inceleme neticesinde soruşturma açılması gerektiği yönünde bir kanaate ulaşması ve soruşturma açılması talebi ile Kurula teklifte bulunması gerekmektedir. Kurul Genel Müdürlükten gelen bu yöndeki teklif üzerine yapmış olduğu inceleme neticesinde dampinge veya sübvansiyona konu olan ithalatın ve bu ithalattan kaynaklanan zararın varlığı konusunda yeterli delillerin bulunduğu kanaatine ulaşmış ise soruşturma açılmasına karar verecektir.

Açılmış ve yürütülmekte olan soruşturmanın Kurul tarafından durdurulması da muhtemeldir. Nitekim 3577 sayılı Kanunun 11. maddesine göre, belirli şartların varlığı halinde soruşturma durdurulabileceği gibi sonuçlandırılabilir de. Soruşturma sırasında menşe ülke, ihracatçı ülke veya ihracatçı, soruşturma konusu dampedingli veya sübvansiyonlu ithalattan kaynaklanan zararı ortadan kaldıracak şekilde kendiliğinden veya Kurulun önerisi üzerine taahhütte bulunabilir. Kurulun taahhüdü kabul etmesi halinde soruşturma, geçici veya kesin önlem alınmaksızın durdurulabilir veya sonuçlandırılabilir. Soruşturmanın sonuçlandırılmış olması, taahhüdün yürürlüğe girmesine kadar uygulanmış olan geçici önlemlerin gerekli kıldığı tahsilatı engellemez. Taahhütlerin yerine getirilmemesi halinde, Kurulca mevcut verilere dayalı olarak geçici veya kesin önlem alınabilir.

Soruşturma sırasında geçici veya sonucunda kesin önlemler de alınabilir. 3577 sayılı Kanunun 12. maddesine göre, şikayet konusu ithalata ilişkin soruşturma sırasında, dampedingli veya sübvansiyonlu ithalatın varlığı ve bu ithalatın zarara neden olduğu konusunda ön belirlemeler yapılması halinde, soruşturma süresince zararın önlenmesi amacıyla, Kurulca belirlenen dampeding marjı veya sübvansiyon miktarı kadar veya zararı ortadan kaldırmaya

yetecek daha az bir oran veya miktarda teminat şeklinde geçici önlem uygulanması Bakanlık makamının onayı ile kararlaştırılabilir. Bu durum Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle ilgililere duyurulur. Soruşturmanın açılması tarihinden itibaren altmış gün içerisinde geçici önlem uygulanmaz. Geçici önlemlerin geçerlilik süresi dört aydır. Ancak, talep halinde bu süre, Kurulun kararı üzerine ve Bakanlık onayı ile altı aya kadar çıkarılabilir. Damping soruşturması sırasında, zararın önlenmesi için damping marjından daha düşük oranda bir kesin önlemin yeterli olup olmadığının incelenmesi amacıyla, bu süreler sırasıyla altı ve dokuz ay olarak belirlenebilir. Geçici önlemlerin uygulama esasları Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilir.

3577 sayılı Kanununun 13. maddesinde ise kesin önlemler düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, soruşturma sonucunda dampingli veya sübvansiyonlu ithalatın varlığı ve bu ithalatın zarara neden olduğu belirlendiğinde, bu zararın önlenmesi amacıyla, Kurulca belirlenen ve Bakanlıkça onaylanarak kesinleşen damping marjı veya sübvansiyon miktarı kadar veya zararı ortadan kaldıracak daha az bir oran veya miktarda dampinge karşı vergi veya telafi edici vergi alınır. Dolayısı ile soruşturma sonucunda alınacak kesin önlemlerden kasıt vergi ve telafi edici vergidir.

Kesinleşen dampinge karşı vergi veya sübvansiyona karşı telafi edici vergi, daha önce alınan teminattan yüksek ise aradaki fark ayrıca tahsil edilmez. Kesinleşen vergi, daha önce alınan teminattan düşük ise bu ihtimalde fark mükellefe geri ödenir (3577 sayılı Kanun m.14).

G.Damping ve Sübvansiyona Karşı Bir Tedbir Olarak Vergi ve Telafi Edici Vergi

3577 sayılı Kanun m.7'de ithalatta haksız rekabete yol açan aykırı bir durum olarak dampingin ve sübvansiyonun tabi olduğu yaptırım düzenlenmiştir. Bu yaptırım vergi ve telafi edici vergi olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, İthalat Genel Müdürlüğü tarafından yapılan soruşturma 3577 sayılı Kanuna aykırılık tespit edildiği takdirde İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenen ve Bakanlık tarafından onaylanan damping marjı veya sübvansiyon miktarı kadar dampinge konu malın ithalinde dampinge karşı vergi, sübvansiyona konu malın ithalinde ise sübvansiyona karşı telafi edici vergi alınır (Poroy ; Yasaman, 2012, 345). Bununla birlikte, dampinge veya sübvansiyona konu ithalat nedeni ile meydana gelen zararın telafisinin, tespit edilen damping marjı veya sübvansiyon miktarından daha az bir miktar veya oranda vergi konulmasıyla mümkün olabileceğinin belirlenmesi halinde bu oran veya miktarda vergi uygulanır (Arkan, 2013, 315).

Soruşturmaya konu olan mal için hem damping yapılmış olması hem de sübvansiyon verilmiş olması halinde, aynı durumun telafisi için dampinge karşı vergi ve telafi edici vergi birlikte uygulanamaz. Öte yandan, dampinge karşı vergi veya sübvansiyona karşı telafi edici vergi konulmuş olması, ilgili malın ithalatını da engellememektedir.

Vergi ve telafi edici verginin tahsilinin ve miktarının İthalatta Haksız Rekabeti Değerlen-

dirme Kurulu tarafından belirlenmesi ve Ekonomi Bakanlığı tarafından onaylanması vergilendirmede kanunilik ilkesi açısından eleştirilebilir. Anayasanın 73. maddesi 3. fıkrası vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin ancak kanunla konulacağını, değiştirileceğini veya kaldırılacağını düzenlemiştir. Kurulun Bakanlığın onayı ile 3577 sayılı Kanuna dayanılarak vergi ve telafi edici vergiye ilişkin bir düzenlemeye yol açması dar anlamda Kanunilik ilkesinin ihlali olarak kabul edilebilir. Bunun yanında, dış ticaretin gerektirdiği süratli ve esnek kodifikasyon ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda 3577 sayılı Kanun ile getirilen sistemin kanunilik ilkesinin bir istisnası olarak kabul edilebileceği kanaatindeyiz.

Dampinge karşı vergi veya sübvansiyona karşı telafi edici verginin mükellefi; dampinge veya sübvansiyona konu malı ithal eden gerçek ve tüzel kişilerdir. Söz konusu vergi ve telafi edici vergileri tahsil etme veya teminata bağlama yetkileri Gümrük İdarelerine aittir. Gümrük idareleri vergi ve telafi edici vergileri ithalat için alınan diğer vergilerden ayrı şekilde tahsil eder veya teminata bağlar (3577 sayılı Kanun m.8, 9).

H.Soruşturmanın Durdurulması ve Kapatılması

3577 sayılı Kanun ek 1. maddesinde açılmış olan soruşturmanın durdurulması veya kapatılması düzenlenmiştir. Buna göre, açılmış olan soruşturmanın durdurulmasına veya kapatılmasına karar verme yetkisi İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kuruluna aittir. Kurul, taahhütleri kabul etmesi halinde soruşturmayı durdurulabilir. Sübvansiyonun uygulamadan kaldırılması halinde soruşturma durdurulabileceği gibi kapatılabilir de. Buna ilaveten Kurul, soruşturma sonucunda, soruşturma konusu ithalatın dampinge veya sübvansiyona konu olmadığını veya bu ithalattan kaynaklanan zararın bulunmadığını belirlemiş ise veya şikâyet konusu ortadan kalkmış ise soruşturmayı kapatır. Damping veya sübvansiyon soruşturmasının kapatılmasına neden olan bir diğer ihtimal de damping marjının veya sübvansiyon miktarının veya ithalat miktarının ihmal edilebilecek düzeyde olduğunun tespiti durumudur. Kurul tarafından soruşturmanın kapatılmasına neden olan son ihtimal olarak, şikâyetçinin şikâyetini geri çekmesi gösterilebilir. Soruşturmanın kapatılmasına karar verilmesinin sonucu, geçici önlemlerin kaldırılması ve alınan teminatların iade edilmesidir.

I.Kesin Önlemlerin ve Taahhütlerin Gözden Geçirilmesi

3577 sayılı Kanun ek 2. maddede kesin önlemlerin ve taahhütlerin gözden geçirilmesi düzenlenmiştir. Buna göre, vergi ve telafi edici vergi şeklinde karşımıza çıkan kesin önlemler ve taahhütlerle ilgili alınan kararlar, ilgili taraflardan birinin talebi üzerine veya re'sen gözden geçirilebilir. Gözden geçirme kararını vermeye Kurul yetkilidir. Kurul gözden geçirme kararı vermesi halinde, yeniden soruşturma açılır ve yürütülür. Ancak, yeniden soruşturma açılması, yürürlükte bulunan kesin önlemlerin ve taahhütlerin uygulanmasını engellemez. Soruşturma sonucunda kesin önlem ve taahhüt uygulaması hakkında Kurulca karar verilir. Kesin önlem kararı, soruşturma döneminde soruşturma konusu malı ihraç etmemiş olan üretici veya ihracatçıların talebi üzerine de gözden geçirilebilir. Böyle bir talep üzerine açılacak soruşturma sonucuna ilişkin karar yürürlüğe girene kadar uygulanmakta olan kesin önlem, talepte bulunan üretici veya ihracatçının ihraç ettiği soruşturma konusu mal ithalatı için teminata bağlanır.

Sonuç

Haksız rekabet sağlıklı ve sürdürülebilir bir rekabet ortamının önünde yer alan en önemli engellerden biridir. Kanun koyucu bu engeli ortadan kaldırabilmek amacıyla mevzuatımızda dağınık da olsa haksız rekabet müessesesine ilişkin düzenlemelere yer vermiştir. TBK'da yer alan genel anlamda haksız rekabet düzenlemesi ve TTK'da yer alan ticari işlere özgü haksız rekabet düzenlemesinin yanında özel olarak ithalat yoluyla haksız rekabetin önlenmesine yönelik 3577 sayılı Kanun'da yer alan hükümlerin varlığı haksız rekabetin Türk Hukukunda dağınık bir şekilde düzenlendiğini göstermektedir. Bu dağınıklık eleştirileri beraberinde getirmektedir. İsviçre uygulamasında olduğu gibi haksız rekabet düzenlemelerinin tek bir kanun ile düzenlenmesi amaca daha çok hizmet etmektedir. Türk Hukuku açısından da olması gerekenin bu olduğu kanaatindeyiz.

3577 sayılı Kanunda yer alan hükümler incelendiğinde dumping ve sübvansiyon gibi ithalatın haksız rekabete yol açabilecek uygulamalarına karşı tedbirlerin alındığını, bu tedbirlerin vergi ve telafi edici vergiler gibi kesin önlemler olarak nitelendirildiğini, bunun yanında geçici önlemler yoluyla da soruşturmanın etkin yürütülmesine imkan tanındığını, alınmış olan taahhütlerin kaldırılmasının, alınan kesin önlemlerin ve taahhütlerin gözden geçirilmesine, soruşturmanın durdurulmasına veya kapatılmasına imkân tanıyan düzenlemelerin esnek bir hukuki rejim meydana getirdiğini görmekteyiz. Bu esnekliğin, Kanunda yer alan tedbirlerin etkinliğinin artmasını sağlaması sebebiyle isabetli olduğu kanaatindeyiz. Bununla birlikte uygulanacak yaptırımların caydırıcılığının artırılmasının yanında zarar gören yerli üreticinin korunmasına yönelik olarak doğrudan tedbirlerin de alınmasının gerekliliğini savunmaktayız. Bu sebeple en son değişikliğin 1999'da yapıldığını düşündüğümüzde, günümüzün değişen koşulları ve dış ticarete meydana gelen eğilimleri göz önünde bulundurmak suretiyle 3577 sayılı Kanunda güncelliğin yakalanabilmesi için kapsamlı bir gözden geçirme çalışmasının yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Kaynakça

- Arkan, Sabih. (2013), *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Ayhan, Rıza ; Özdamar, Mehmet ; Çağlar, Hayrettin. (2012), *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınevi.
- Bahtiyar, Mehmet. (2013), *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınevi.
- Bilgili, Fatih ; Demirkapı, Ertan. (2012), *Ticari İşletme Hukuku*, Bursa, Dora Yayınevi.
- Çeker, Mustafa. (2013), *Ticaret Hukuku*, Adana, Karahan Kitapevi.
- Domaniç, Hayri ; Ulusoy, Erol. (2007), *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, İstanbul, Arıkan Yayınevi.
- Karahan, Sami. (2013), *Ticari İşletme Hukuku*, Konya, Mimoza yayınevi.
- Kayar, İsmail. (2012), *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Poroy, Reha ; Yasaman, Hamdi. (2012), *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Ülgen, Hüseyin ; Teoman, Ömer ; Helvacı, Mehmet ; Kendigelen, Abuzer ; Kaya, Arslan ; Nomer Ertan, N.Füsun. (2009), *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

